

bonyeguda dels dos objectes, derivació certament insegura, però possible semànticament i generalment acceptada), veg. DECH, s. v. LOBO (notes 9-13), Kluge-M., s. v., *lupe* i Bloch (s. v. *loupe*), article menys instructiu en el Bloch-W. Per aclarir-la a fons caldrà estudiar millor l'acc. «masse de fer informe» que amb raó assenyala Wartburg (en Bloch) en francès c. 1450.

Ara bé amb un sentit així apareix molt repetidament la forma cat. *lòpies* en la documentació minera rossellonesa de 1321, recollida en l'InuLC: «pusquen penre e fondre e esarenar tota aquella cacarrassa ho *lopis* de mena de plom que és romàs --- e lo loc on són les dites *lopies* e escobiles ---», «tot l'argent que exirà de les dites *lopies* e escombrim», «a mundar e obrar les dites *lopies* --- e les dites *lopies* mundades e netes ---», «si les dites *lopies* no havien mundades dins 2 anys ---» (InuLC, s. v. *mundar*, s. v. *escombrim* i en un article anterior: *escobilla*, *cacarrassa* o (de)sarenar). Del context, més que una massa de ferro, es dedueix una massa de carrall o escòria en mines de plom i argent (cosa conciliable amb allò); i de la variant *lopis* del primer cop es dedueix que és un femení *lòpia*, en plural, amb la pèrdua de la -a normalment possible en el Rosselló en la terminació àtona -ia.

Wartburg el suposa d'origen germànic, conjecturant com a ètímon (almenys parcial) una forma frànica corresponent a un a-al. ant. *sluppa*: masse informe d'une matière caillée». Suposo que es refereix al segon membre del mot conegut a-al. ant. *kāsiluppa* 'coàgul per formatjar la llet' (de la família de l'al. *lab* 'herba-col, coàgul', b-al. mj. *leveren* 'coagular', angl. dial. *cheeselep*); és inevitable d'acollir la suggerència de Wartburg amb les més grans reserves, i no sense escepticisme, car: a) el mot fràncic tindria -B- o -BB- no pas -PP-; b) semàntica poc convincent; c) ni la -i- rossellonesa ni la seva data, més antiga que en francès i que per tant tendeix a dissuadir-nos d'un origen neerlandès, no animen gens a seguir-lo per aquest camí.

Lúpia 'tumor indolent' [c. 1400 o fi S. XIV] probablement d'un ll. vg. *LŪPĒA, derivat de LUPUS, en el sentit de mal que degenera menjant-se les carns voretes, apareix ja en la Manescalía del P. Batllori, on hi ha un capítol (que restà inèdit) sobre els remeis aplicats «a *lúpia*, a cavall», entremig dels que dedica «a infladura de membre de cavall», «a formiga, a cavall» i «a cama trencada, e a mal de bocha de cavall» (AORBB v, 204, § 99): és un text copiat en el S. xv, però la llengua correspon més aviat al xiv; «per a desfer *lúpia* --- sien preses mo<r>rons de aquels qui an la canya redona ---», *Receptari* valencià de Micer Joan, de 1466 (BABL vii, 431).

Es tractaria, doncs, de la idea de comparar la llúpia a un mal que es menja la carn d'entorn com un llop: d'acord, si més no, amb les creences tradicionals; el *DAut.* explica *lupia* com un «tumor duro y glanduloso, causado de humores gruesos, los cuales suelen malignamente acedarse, y hacen degenerar al tumor en cancro: y si no se resiste vá corrompiendo y paciendo las partes cercanas»; i el cirurgià i farmacòleg Juan Frago (1582) dóna fe que «son dificultosas

de curar».

Ara bé, en català el tractament de -PI- sense sonorització i la metafonia de ũ davant i són regulars, segons la nostra fonètica (cf. *sípia* SEPIA, *sàpia* SAPIAT) de manera que potser no té res de cultista. Hi ha variants *lúbya* en el palleràs de Cardós (cf. *sàbbia* 'sàpi-ga', *séggia* 'sèquia'), *llupia* a Menorca (BDLC viii, 437), *llopia* a Mallorca (BDLC ix, 291), civ. «*llopia*: lobanillo, lopia» (PzCabr.), comparables a *novia* per NŪVIA/nòvia, *Llúcia* i *Llocia* en el mateix PzCabr., *diluvi* per 'diluvi' etc. Del català degué passar al castellà, on és molt rar i poc popular *lupia*, documentat el 1551 en Chacón (*Tratado de la Jineta*, cap. 14), en Frago i en el *DAut.*; car allí els termes verament autòctons són *lobanillo*, i l'antic *lòbado*, ja documentats a l'Edat Mitjana, i formats també com a derivats de LUPUS amb els sufixos àtons *zado* i *:ano*, com explico i documento en el DCEC/DECH, s. v. *lobo*.

També existí *mal de lop* com a mal del cavall, segons sembla més greu, i també en dóna remeis la Manescalía de Batllori, § 40 (AORBB v, 195). Del català va passar també al sard logud. *lupia*, *lúbia*.³ En canvi semblen ser autòctons i germans del nostre mot el port. *lupa* o *lúpia*, ja documentats en el S. xvii (almenys aquell, de 1678, l'altre pot ser semicultisme o manlleu); particularment l'oc. *loúpio* «tumeur enkistée», que es documenta en el Bearn (*loúpie* i *loupe*, Palay), el Tarn (*loupio* Gary), el Llenguadoc oriental (id. Sauvages) i els Alts Alps (*lupio*, Chabrand): de la llengua d'oc ha de ser manllevat el fr. *loupe*, que no apareix en aquest sentit fins al S. xvi, i no correspon al tractament -che de -PIA propi del francès; en fi hi ha *lupia* en italià, tant en el sentit de 'llúpia' com en el de 'tumor que es forma en les cavalcadures, especialment a la punta del colze'. No en porta Tommaseo documentació, i el tractament fonètic, sense duplicació de la p, indica que és manlleu o bé cultisme, car no en citen com a prova més que un b. ll. *lupia* 'llúpia' (Du Cange).

Però és una narració dels miracles del sant català Ramon de Penyafort. Ha de ser, doncs, una de dues: manlleu del català o terme baix llatí creat pel gran centre internacional d'estudis mèdics que constituï l'Escola de Salern en els Ss. xii i xiii, i on col·laboraren tècnics italians, occitans i catalans (p. ex. el cèlebre Tederic del S. xiii entre altres). En conclusió m'inclino a creure que almenys en gran part hi hagué això últim. Més documentació sobre aquest problema es trobarà, no sols en el DCEC, sinó en MzPi (*Festgabe Mussafia*, 396); MLWagner, l. c. i *Festchrift Jud*, 549-52; G. Sachs, *RFE* xxi, 51-3 (a rectificar mitjançant la nota 13 del meu article); Sainéan, *BhZRP* x, 66; Bertoni, *ARom.* v, 92; Spitzer (*ZRP* xliv, 580-1).

CPT.: *Lloba* o *lloba-carda* [DAG]: «*lloba* (Muntanya): planta espinosa alta. Sinònim: *llopicarda* o *llobicarda*, *espinot*», «*lloba* (o *lloba-carda*): composta tubiflora, *Cirsium lanceolatum* ---», *Dfa.*: jo mateix vaig anotar *lobakárdas* en el Baix Ripollès, que m'anomenà el meu informador pels alts turons de Santa